

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Als in de dagen der Afscheiding; dit zouden wij aan het hoofd kunnen zetten van een korte geschiedenis, ons medegedeeld, door „Der Grenzboten“ van 12 Maart.

Twee onderwijzers in Hamburg hebben hun lidmaatschap van de „Volkskerk“ opgezegd. De een heeft zich aangesloten bij de Vrije Lutherische „confessioneele“ gemeente van St. Anskar (bisschop Ansgar) in Hamburg. Het hoogste „Schooltoezicht“ nu heeft besloten, dat deze onderwijzer het „godsdienstonderwijs“ niet mag geven op de school, eenvoudig omdat hij geen lid meer is van de Volkskerk. De kerkeraad van Hamburg is het eens met dit besluit van het Schooltoezicht, waartegen geprotesteerd wordt van de zijde der vrije lutherische confessioneele gemeenten. Ook de Hamburger Synode heeft zich met deze zaak bemoeid en is van oordeel, dat het Schooltoezicht gehandeld heeft overeenkomstig de Besluiten van Weimar, waarbij bepaald is, dat het godsdienstonderwijs in de Staatsscholen moet gegeven worden in overeenstemming met de beginselen op godsdienstig gebied van de bevolking, en dat is in Hamburg: in overeenstemming met den geest van de Volkskerk. Deze „afgescheidene“ is geen secedarist, maar een echt Lutheran, echter geen lid van de Volkskerk, derhalve ongeschikt om godsdienstonderricht te geven in de Staatsschool, die nog altijd dit vak heeft op den rooster der lesuren. Hofstede de Groot, de bekende Groninger Hoogleraar en Schoolopziener maakte het in de dagen der Afscheiding nog heel wat erger: de onderwijzer D. van der Werp werd door dezen oprichter van de periodiek: Waarheid in Liefde, ongeschikt geacht voor onderwijzer, alleen omdat hij tot de Afscheidenen behoorde.

Boedapest heeft onmiddellijk gereageerd op mijn schrijven „De Reformatie“ over de vergadering, die, zoo God wil, in September aldaar door de Presbyterian Alliance zal worden gehouden. Van die zijde wordt er sterk op aangedrongen, dat een gansche groep onzer mannen derwaarts zal reizen. De drangredenen zijn zeer overtuigend! Vele elementen in de Alliance zelf zouden niets liever zien dan dat. Bij lange na niet zijn alle Schotten Ritschlianen. Nu valt onze Synode in de laatste helft van Augustus. De Alliantie vergadert begin September. Zal de vraag zijn of de Synode dan reeds zal zijn gesloten. En toch wij mogen ons niet onthouden. Wij moeten als „belangstellende toeschouwers“ tegenwoordig zijn. Zijn er niet onder onze predikanten, die hun vacantie kunnen verzetten en begin September vrij houden voor Boedapest? Zij kunnen niet rekenen op vergoeding der onkosten van de zijde der correspondentie met de buitenlandsche kerken. Zal de vraag zijn of de Synode daarvoor een som zal voteeren. Dat doet er minder toe! Zij zullen het grootste voordeel hiervan genieten, dat, als zij maar tijdig hun besluit nemen, ze wel vrij logies zullen kunnen krijgen. En dat zegt al heel veel! Werkelijk! het geldt hier geen plezierreisje, maar naar mijn vaste overtuiging, een roeping. Wij hebben a gezegd ten opzichte van de gereformeerden in Hongarije, we moeten ook b zeggen. Zouden er zijn, die dit met mij eens zijn, misschien kunnen wij daarover in correspondentie treden.

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

„Het Schild“ over „De Reformatie“.

In het Roomsche apologetisch maandblad „Het Schild“ heeft een medewerker, die zich aankondigt met de letters E. W. te Amsterdam, enkele opmerkingen gemaakt over wat ik onlangs schreef in dit blad inzake Brouns „Romantiek en Katholicisme“. Beleefdheidshalve geven we een klein kijke terug.

„Het Schild“ zegt:

De S. zegt, dat de Roomsche Kerk de Romantiek gebruikt om „mystieke“ zieltjes te winnen, maar hij moest toch weten, dat men met aanleg voor mystiek (gelijk De S. het verstaat) nog niet Roomsche is. Roomsche worden is een daad van verstand en wil, geholpen door de genade. Het is een dwaalbegrip van veel niet-Katholieken, dat zij de bekeerigen tot het Katholicisme willen verklaren enkel door zijn „mystieke“ aantrekkingskracht. Hoogstens kan die „mystiek“ aanleiding zijn tot nadere kennismaking met het roomsche standpunt, meer niet.

Dat „aanleg voor mystiek“ nog niet Roomsche is, weet ieder. Het ging er juist over, dat Rome de mystieke zieltjes nog winnen moet. Overigens schijnt het, of deze auteur niets af weet van de opzettelijke en systematische pogingen van het Roomsche bekeeringswerk.

Meer gewicht heeft het volgende:

Ten tweede: het Calvinisme, zegt De S., wapent zich beter tegen het rationalisme dan het Katholicisme, omdat het alles terugbrengt tot de Openbaring, terwijl Rome door de canonisatie van de traditie te veel aan de verstandverheerlijking toekomt. Hoe „canonisatie der traditie“ samenhangt met „verstandverheerlijking“ is ons niet recht duidelijk, te minder daar de Katholieke Kerk het bindend karakter der Traditie juist bewijst uit de Openbaring en dus die Openbaring tot haar volle recht doet komen.

Ja, het is wel bekend, dat Rome de traditie en haar bindendverklaring zegt te gronden op de openbaring.

Maar het „bewijs“ is er dan ook naar: en de dogma's van Rome zijn meer dan één, waarvan het „bewijs“ a lleen in de overlevering der kerk gezocht wordt. De Maria-veroering h.v. kan met bijbelsche argumenten niet veel doen.

Overigens: Brom (Katholiek, 170) zegt: „De Katholiek voelt zich met zijn eeuwige leer samengegroeid als met zijn huid, die gelijkmatig over het lichaam zit. Rome zweert niet bij de letter van den Bijbel alleen, omdat het levend Woord van de overlevering gedurig de Openbaring helpt verklaren“. En dat is nu net wat we veroordeelen, vooral als men de tegenstelling in het oog vat tusschen „de letter van den bijbel“ (letter!) en het levende Woord (!) der overlevering.

Nog dit:

Als dominee zegt, dat de calvinist den mensch der 20ste eeuw, die naar Romantiek overhelt, beter helpen kan dan „Rome“, is het een bewering zonder enig bewijs. Trouwens wij zouden wel eens willen weten, hoe men die bewijsoverleging klaar krijgt. Er wordt veel beweerd, maar dat het Calvinisme „romantisch“ is, hadden wij nimmer vernomen.

De schrijver in „Het Schild“ heeft wel wat haastig gelezen en geoordeeld. Als ik zeg, dat een melkkuur den drankzuchtige beter helpen kan dan een kroegbaas, dan concludeert straks deze auteur, als hij dezelfde logica volgt, dat ik dus zou beweren, dat een melkkuur „alcoholisch“ is, en dat hij dat nog nooit heeft gehoord. Ik wil het wel gelooven. Wat ik beweerde is slechts dit: dat het Calvinisme den zieken man, die naar de romantiek overhelt, beter helpt dan Rome; omdat Rome hem in die ziekte laat, en het Calvinisme hem ervan geneest. Het is immers juist anti-romantisch.

„Het Schild“ was dezen keer niet heel gelukkig in zijn bestrijding.

Voorbarige conclusies over „den“ geest in „de“ studenten-„wereld“.

De Smelik van Tienhoven heeft in „Woord en Geest“ (het werd op een andere plaats in ons blad reeds herinnerd) onlangs op een paar „varia“ in een studenten-almanak (V. U. 1927) gewezen, ja, een herdruk ervan gegeven om daarmee te typeeren, hoe de „geest in de studentenwereld“ zou zijn; volgens zijn conclusie harmonieerde deze „geest“ met den zijnen in de taxatie van Assen en enkele in verband daarmee genoemde namen. Thans werd aan het blad dit ingezonden stuk aangeboden:

De theologische faculteitsvereniging aan de V. U. acht het noodzakelijk in verband met twee artikelen van E. L. S. in het weekblad „Woord en Geest“ (zie de nrs. van 4 en 11 Maart j.l.), die handelden over den „Almanak 1927 van het studentencorps aan de V. U.“, enkele opmerkingen te maken.

Zij vindt haar aanleiding daartoe, behalve in den zakelijke inhoud van die artikelen, vooral in 't feit, dat de schrijver zich speciaal richtte op personen en toestanden in de theol. faculteit.

Zij constateert, dat hetgen E. L. S., generaliseerend, besluit met betrekking tot den geest der studentenwereld, een eenzijdige voorstelling is, wat betreft haar eigen leden. Ook wenscht zij nog te verklaren, dat met de handelwijze van E. L. S., welke bestaat in het lanceren van hateligheden aan het adres van de theologische faculteit onder het mom van een almanak-bespreking, door haar leden met geen enkel woord instemming is betuigd.

Dat een rubriek „Gereformeerd Studentenleven“ in „Woord en Geest“ werd geopend, is ook door de theologische studenten aan de V. U. gewaardeerd; maar wanneer deze rubriek in dat blad gaat onttaarden, en dat nog wel op een wijze als de laatste weken is geschied, kunnen zij zulke belangstelling beter missen.

Namens de theol. fac. ver.

F. GUILLAUME Jr., h. t. praeses.

Over het geschil tusschen de faculteitsvereniging en de Smelik behoeven we hier niet te spreken; het gaat ons trouwens voorbij. Maar wat ons interesseert is de duidelijke verklaring, dat de Smelik den geest in de studentenwereld niet juist getypeerd heeft. Wat maar gelukkig is voor die „wereld“, en voor de wereld ook.

De nog niet gevonden naam.

We gaven een pers-niting door, die de naamloosheid der dr. Geelkerken volgende gemeenten recenseerde. Er zijn er nog andere.

De v. d. Meulen zegt in „Friesch Kerkblad“:

Het is wel zonderling. De scheurmakende broeders zijn onuitputtelijk in het bedenken van nieuwe namen voor onze Ger. Kerken. Ze noemen ons: Asser kerken, geconformeerde gemarineerde kerken, enz. Maar voor zich zelf zijn ze tot dusverre onmachtig tot het vinden van een passende naam. Zonderling en veelzeggend.

En de „Amsterdamsche Kerkbode“ schrijft:

Dat is wel een ietwat zonderlinge toestand en teekent wel het roekeloze beleid, dat aan-dezen heelen handel ten grondslag ligt.

Heeft men geen doel gehad, toen men zoo stout zich opmaakte, om de rust en de orde in de Gereformeerde Kerken te verbreken?

Of heeft men wel een doel gehad en waagt men het niet, om er rond mede voor den dag te komen?

Of zijn er wellicht nog verborgen oorzaken, welke in deze zaak een rol spelen?

Wij weten het niet en dienaangaande wordt niets gepubliceerd.

Eene eigenaardigheid toch van deze heele beweging is, dat zij in den aanvang zoo op openbaarheid aandrang, maar telkens blijf geeft van heil te zoeken in het vergaderen met gesloten deuren.

Wij duiden dat hun niet euvel.

Wij zijn zelven te zeer overtuigd, dat men binnenskamers zijn zaken veel vertrouwelijker en vruchtbaarder behandelen kan dan op de markt; maar wij vinden alleen zonderling, dat men zelf paden gaat bewandelen, waarover men zich eerst zoo afkeurend heeft uitgelaten.

Ook is de grondslag waarop men zich stelt, nog steeds onbepaald.

Men geeft wel hoog op van een staan op de belijdenisschriften der Kerk; maar tegelijk spreekt men van een vrijheid, die eigenlijk dien geheelen grondslag wankel maakt.

Wat ons het meest treft, is: de geheimzinnigheid. Het officiële kerknieuws van de nieuwe gemeenten is minstens zoo spaarzaam in zijn mededeelingen over dingen, die de moeite waard zijn als de kerkelijke verslagen, waarover dr. De Moor zoo toornen kon om hun gemis aan duidelijkheid.

„De vrouw“ en het woord „ik“.

Dr. J. H. Gunning zegt in „Pniel“ over „het bidden van vrouwen op conferenties en in samenkomsten“:

Over het algemeen kan ik niet zeggen een groot vriend daarvan te zijn. Heel vaak heeft het mij getroffen, dat vrouwen te veel „ik“ zeggen in het gebed en al te zeer haar persoonlijke ervaringen en begeerten uitspreken; en een openbaar gebed behoort toch niet al te r naam op te stijgen tot den troon. Ook wanneer het zeer persoonlijke ondervindingen en behoeften uitspreekt, moeten die toch voor allen verstaanbaar en mede-doorleesbaar zijn. Ik heb gebeden van vrouwenlippen behuisterd, die de ziel mede opwaarts voerden, ja machtig en onwederstaanbaar, zoodat ik er God voor danken kon; maar dat waren toch uitzonderingen.

Ik meen ook dat het gebed van vrouwen überhaupt tot de uitzonderingen moet blijven behoorren, bijv. tot dagen van opwekking, van revival.

Zelf heb ik omtrent het hier besproken onderwerp geen ervaring genoeg, om te kunnen beoordeelen, of de „ikkerigheid“ in toon, die dr. Gunning heeft opgemerkt, een vaak voorkomend verschijnsel is. Wie er meer van weet, denke erover na.

Merkwaardige recensie.

Er zijn soms opmerkingen, critieken, bezwaren, vergelijkingen, die een gereformeerde zich niet permitteeren kan, zonder dat men zegt van meer dan één kant: daar is de narigheid en de betweterigheid van den gereformeerden mensch weer. Terwijl anderen hetzelfde mogen zeggen, zonder te worden misprezen.

In „Pniel“ lees ik een recensie, geschreven door dr. J. H. Gunning J. Hzn., over een boek van Bakela, den bekenden auteur van veel, dat ons niet troosten kan, en ook over een werk van dr. J. L. Snelthage: Door tijd en ruimte, nieuwe handleiding voor het godsdienstonderwijs en de zedelijke opvoeding („De Tijdstroom“, Huis ter Heide). Dr. Gunning schrijft:

Inderdaad, dit is wel een zeer „nieuwe“, ongewone handleiding. Zij begint met een achtal zeer interessante mededeelingen over de aard- en natuurkunde, geeft daarop achttien levensschetsen van groote mannen — de eerste, en ook de laatste, is die over Jezus Christus. Vooris worden o.a. Franciscus van Assisi, Rafaël, Beethoven, Generaal Booth besproken. En dan wordt ten slotte het standpunt van den schrijver ten opzichte van godsdienst en godsdienstonderwijs uiteengezet. Z.i. moet het kind heelmaal buiten de „mythische wereldbeschouwing“ des Bijbels blijven, maar kritisch-aesthetisch gevormd worden tot een zelfstandigdenkend kind onzes tijds. De toon van Dr. S. (Snelthage) is even waardig als die van B. (Bakela) onwaardig is, maar zijn geschrift is in den diepsten grond nog troosteloozer dan het eerstgenoemde. Bakela houdt nog de hoop der onsterfelijkheid vast en uit zijn weerzinwekkend patois spreekt toch af en toe een stem van oprechten zelotischen godsdienstdrang; maar wát blijft er van den levenden God en Zijnen wil over bij deze beschaafde aesthetica? Wonderlijk steken daarbij de religieuze verzen uit waarmede deze lesjes besloten worden. Ach, in poëzie is de godsdienstige mensch toch altoos positief!

Enkele zinnen heb ik onderstreept, ze zijn hier gepaticeerd. Voornamelijk daarop had ik het oog, toen ik opmerkte, dat hetzelfde door gereformeerden vaak gezegd wordt, maar dan als bewijs van onverdraagzaamheid wordt aangezien.

De twee stoelen.

In „Op den Uitkijk“ schrijft de Velders zijn altijd interessante artikelen. Het is zeer juist gezien, dat in het nieuwe leesboek van dr. Lansberg en dr. Tazelaar (zie boekbespreking) ook van hem een art. wordt opgenomen, want de artikelen die de Velders in de kerkelijke pers en elders geeft, zijn altijd bekorend door hun frisheid en puntige tekening.

Dezen keer gaat het over een joodsch gezin. Men zal nieuwjaar viëren in de synagoge. En:

Een echte hoetdag is de dag van nieuwjaar. De Gemeente op aarde vergadert in de geheele wereld in de synagogen en als daar het sein wordt gegeven door de bazuinstooten, dat zij klaar zijn, dan begint de rechtszitting in den hemel. Niet eerder. Eens wilden de engelen maar zoo beginnen en toen vroeg de Eeuwige, „wat doen jullie nu? Mijn kinderen op aarde zijn nog niet klaar, hoe zouden wij dan kunnen beginnen?“ Sedert dien is ingesteld, dat de engelen op de menschen hebben te wachten en die waarschuwen hen door de stooten uit den ramshoorn.

Ook nu gaat het hoofd des gezins naar de sjoel, de synagoge:

Dat zou hij niet kunnen verdragen om niet naar de sjoel te gaan op den dag als in den hemel alles genoteerd wordt. De twee stoelen staan klaar, de stoel des gerichts en der barmhertigheid en de Eeuwige zet zich op den stoel des Gerichts, terwijl de hemelsche schrijver Saphriel ieder oordeel Gods noteert.

In den loop van het jaar is alles opgeschreven en dus geven de boeken het oordeel eigenlijk al aan. Maar er zijn, evenals op een examen, „wijfelars“ en voor die is nieuwjaar juist zoo buitengewoon gewichtig. Als de hemelsche boeken een wijfelend oordeel geven, dan kan